

subotički dvotjednik

Godina I. • Broj 2 • 30. srpnja 1994. • Cijena 0,50 dinara

Drugi Međunarodni filmski festival „Palić '94“

ORGANIZACIJA FESTIVALA – PODVIG

U romantičnoj atmosferi letnje pozornice na Paliću je od 22. do 29. jula održan II Međunarodni filmski festival – „Palić '94“.

Planirano je da festival otvori **Dušan Makavejev**, reditelj prošlogodišnjeg palićkog pobjednika u stranoj konkurenciji, filma „Gorila se kupu u podne“. Međutim, Makavejev je poslom bio sprečen da dođe na festival, koji je uveče, 22. jula,

otvorio gradonačelnik Subotice, gospodin **Kasa Jožef** (Kasza József), ujedno i predsjednik Saveta festivala. On je izrazio želju da ova manifestacija stvarno postane

tradicija u Subotici, te da Subotica sa Palićom postane festivalski grad sa svojim Međunarodnim filmskim festivalom,

osnovanim prošle godine, kao i Međunarodnim festivalom pozorišta za decu koji je prvi put organiziran ovog juna i takođe međunarodnim pozorišnim festivalom koji se planira za iduću godinu. Nakon svečanog otvaranja van konkurencije prikazan je domaći film „Seobe“ **Aleksandra Saše Petrovića**.

znan je domaći film „Seobe“ **Aleksandra Saše Petrovića**.

Nastavak na strani 2

Âd

Početak stoljeća – Sarajevo. Kraj stoljeća, opet – Sarajevo. Stoljeće XX., bar što se povoda i mogućnih uzroka svjetskih ratova tiče, u udžbenike povijesti dotičat će Sarajevo.

U XXI. ulazimo poslije 42., u bilo kojoj varijanti iščitavanja, loše ružičasto kuvertiranog poteza. Tako se kroz političku igru mudrih, između da i ne ustoličala jednačina da = ne, odnosno ne = da. Enigma postavljene zadatke rješavat će se na liniji Sarajevo – Ženeva, dok će po svemu sudeći glavni mjerioci vremena i ispitivači ljudske (nam) izdržljivosti sjediti

i odlučivati u trokutu: Washington – Moskva – Beograd. Za to vrijeme (a i za buduća) nama ostaje da se, parafrazirajući Cerovićeve ideje iz „Vremena“, upitamo: bismo li bili bliži miru, ili bi rat već bio tu da se kojim slučajem ružičasta kuverta sa zapečaćenim sudbinama milijuna nedužnih ljudi kojim slučajem usput izgubila. Ovako, između „ne“ i „da“ ostaje do daljnjeg jedno da i jedno ne, koji kada se čitaju odvojeno ili zajedno, za političke moćnike ne znače ništa.

Međutim, jedno od rješenja zadate jednačine za Bosnu, kako je neki žele, nalazi se ako se rječica „da“ čita odnazad.

Vojislav Sekelj

Penzionerski „jubilej konvertibilnog dinara“

Bednik

Kad bogataš propadne, bankrotira svima je poznato da on još nije puk i siroma. Ali kad običan čovek posle četrdeset godina radnoga staža ode u zasluženu penziju i nakon plaćenih svih doprinosa, valjda državi, on nije penzioner, nije ni siromah, ali nije ni prosjak. On je jednostavno suviše – bednik!

Tužna je sudbina naših penzionera. Dolazi zima, duga i hladna. Gospodin Avramović se dopisuje. On piše pisma. Ubeduje da je hladno toplo, da je isto ne imati kao i imati, samo što penzioneri teško shvataju to. Ne čitaju novine, valjda ne gledaju više ni televiziju, oni veruju u nadu ako im se kojim slučajem ćerka, unuka ili snaja zove Nada. Ili još uvek imaju nadu za Verom.

Nova knjiga subotičkog pisca

Ildiko Lovas: „Peronica“

U knjižari „Napredak“ („kod Mirka“) 25. jula održana je promocija zbirke novela mlade mađarske spisateljice **Ildiko Lovas** (Lovas) pod nazivom „Peronica“ („Kalamáris) iz Subotice. Knjiga sadrži šesnaest kraćih i dužih novela inspirisanih životom ovdašnjih ljudi, a ilustrovana je fotografijama subotičkog fotoreportera **Atile Kovača** (Attila Kovács)

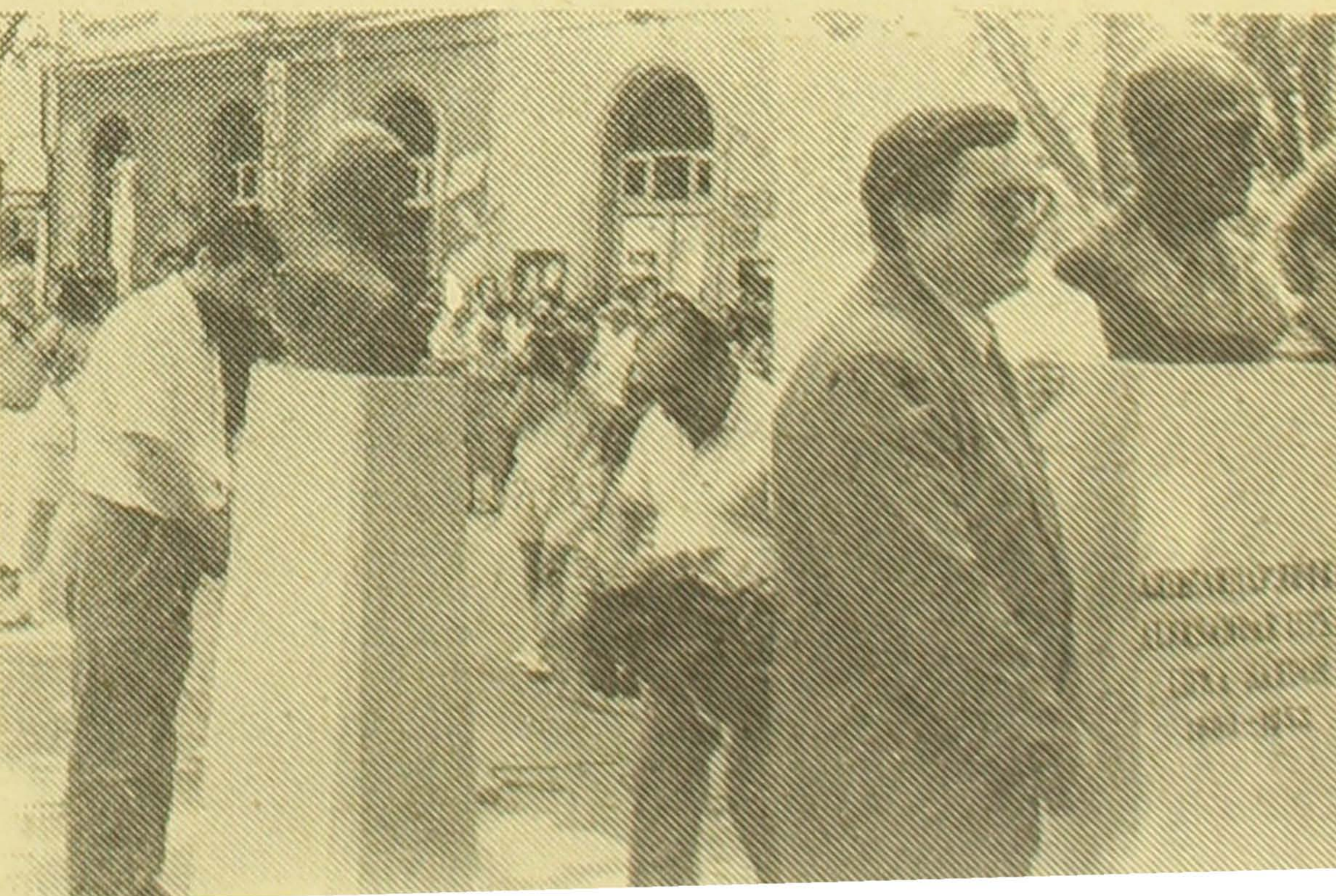
Svesku novela prikazao je subotički pisac **Ištvan Satmari** (István Szothmári), koji sada živi u Budimpešti. Nakon improvizacije na violini **Silarda Mezeija** (Szilárd), studenta Muzičke akademije u Beogradu o svojoj knjizi je govorila i autorka Ildiko Lovas.

Izdanje ove knjige potpomognuto je od strane Ministarstva prosvete i obrazovanja Republike Mađarske.

Poprsje Lifki

U okviru Međunarodnog filmskog festivala, ispred negdašnjeg kina „Lifka“, otkriveno je 27. srpnja poprsje pionira naše kinematografije Sándora Lifke.

Poprsje je izradio akademski kipar **Gábor** (Olmaši). Uz prigodan govor poprsje su otkrili **g. Radoslav Zele-nović** i **g. Zoltán Siflis** (Šifliš). Buket cvijeća položio je gradonačelnik **József Kasza**

Nacionalna država, tj.

ULICA-DRŽAVA

Politički diletantizam, idejno nesnalaženje i lutanje na početku višestranačkog života na tlu bivše Jugoslavije, te pojava lidera i liderčića, dovela nas je u zonu sumraka. Posljedice su fatalne, i odražavaju se gubitkom osjećanja i pamćenja za činjenice, pravdu, istinu, ljudskost, o žrtvama da i ne govorimo.

Stranke se osnivaju bez izgrađenog idejnog profila ni prema sebi ni prema drugima. Dominira emotivni nabor i tunelsko tumananje u krilu vlastite samozaljubljenosti i patriotske zaslijepljenosti. Pozivanje na ugroženost svog naroda na etničku grupu, pogubno se odrazilo na male-satelitske stranke.

Danas, kada je odnos idejne desnice i ljevice, centralno pitanje i temelj europske parlamantarne demokracije kod nas mnoge stranke se ponašaju u stilu: „levo-desno, nigde moga stana, oj ulico alaj si pijana“. Mi jednostavno nismo uspjeli uspostaviti ni klasičnu desnicu ni ljevicu. U europskom određenju tih pojmova. Ovdje je dominantna ulična desnica, bez obzira sjede li lijevo ili desno.

Nemogućnost da se desnica, odnosno ljevica partijski odredi nalazimo da dolazi od nemogućnosti diferenciranja i određivanja pojmova kao što su: etnička skupina, narodnacija, istina-demokracija, demokracija ... Preterano inzistiranje na etničkoj skupini narodu, nacionalnoj državi, a ne na nacionalnom biću nosi u sebi stanovitu opasnost po buduće ustrojstvo Europe, a što se to kod nas već očitava u punoj tragičnoj dimenziji. Stavljajući težište na etničku grupu, narod, danas se na nižoj povijesnoj, kulturnoj, društvenoj i ontološkoj razini, od moguće identifikacije pojedinca sa nacionalnim bićem –ne i nacionalnom državom. Indikativan pokazatelj u tom smjeru je i nedavno održana konferencija za novinstvo jedne male stranke gdje se ostavka ili smjena predsjednika obrađuje njegovom preuzetošću jer „vodi stranku, privatnu firmu, privatni život i dva folklor“. Eto, spočitavaju čovjeku što vodi i privatni život. Ali se ne ograđuju što se lijevo priljepio uz strogo desni bok dr. Šešelja i što su pojedinci, pripadnici iste stranke, ne tako davno na trgu revnosno gasili svijeeće mira. Možda je za njih i huškanje na i za rat normalno opredjeljenje.

Osnovna karakteristika političkog opredjeljenja za etničku skupinu, narod jest zatvaranje u sebe u folklor i bitno nepoštivanje postojećih institucija s latentnom željom da svaka skupina kad-tad, ali jednom dođe do vlastite ulica-države.

Time nacionalno pitanje, postojanje nacionalnog bića, se zatvara i guši, a mogućnost integracije u svjetske tokove se prekida na kulturnom, duhovnom i ekonomskom polju. Stoga nalazimo da se umjesto inzistiranja na nacionalnoj državi težište mora pomjeriti ka nacionalnom biću iz kojega će izrasti moderna pravna država, te će nacionalna identifikacija biti stvar odgovarajućih institucija a pripadnost ovoj ili onoj naciji stvar osobnog opredjeljenja.

Vojislav Sekelj

Organizacija festivala – podvig

„Organizovanje jednog filmskog festivala, i to jedinog međunarodnog u zemlji, u današnjim okolnostima ne samo da je teško, nego spada u prave podvige“, kako je to selektor festivala, gospodin **Dragoslav Zelencović**, direktor Jugoslovenske kinoteke i naglasio na pres-konferenciji nekoliko dana pre početka festivala. Uvoz stranog filma je izuzetno otežan, a mogućnosti izbora selektora je uveliko suzila i revija distributerske kuće „M-exporta“, koja je pre nekoliko nedelja održana u svim većim gradovima Jugoslavije. Pošto je načelo paličkog festivala, da u stranoj konkurenciji budu samo filmovi koji još nisu prikazani u zemlji, filmovi kao što su „Klavir“ ili „Belle epoque“ nisu mogli doći u obzir. Situacija nije bila mnogo bolja ni prilikom odabira domaće selekcije, jer se prošlogodišnji optimizam na ovom planu pokazao neopravdanim: ovogodišnja domaća filmska proizvodnja nije ni bolja, ni bogatija od prošlogodišnje.

Organizatori festivala su ipak uspjeli da obezbede 5 domaćih i 10 stranih filmova.

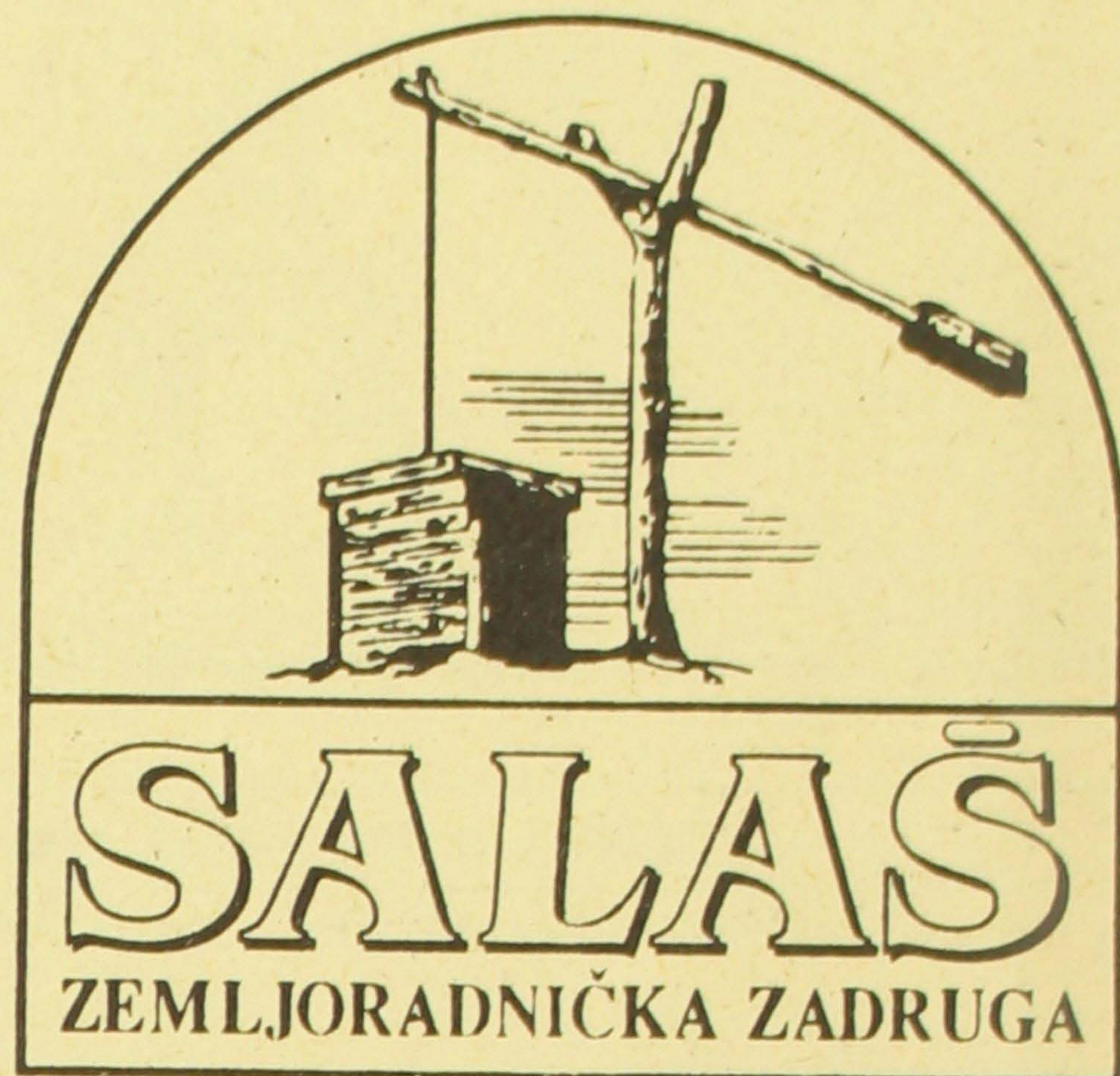
Jedini domaći film prikazan van konkurencije je dosta neuspela adaptacija romana Miloša Crnjanskog snimljena u francusko-jugoslovenskoj koprodukciji. Svi ostali jugoslovenski filmovi („Dnevnik uvreda 1993.“ Zdravka Šotre, „Scherzo“ Puriše Đorđevića, „Ni na nebu ni na zemlji“ Miloša Radivojevića i „Vukovar, jedna priča“ Bore Draškovića) na neki način bave se našim svakodnevnim problemima, borbom za opstanak, posledicama rata, gubljenjem dostojanstva ... U inostranoj selekciji je do zaključenja lista prikazana erotska drama francuskog reditelja Luja Malea (Louis Mallè) „Kobna veza“ (Francuska – SAD), film „Grad radosti“ Rolanda Žofea (Roland Joffè) (SAD), „Woyzeck“ mađarskog reditelja Sas Janoša (Szász János), „Weltmeister“ Zorana Solomuna (Nemačka), te akciona komedija Adama Rifkina (Riffkin) pod naslovom „Hajka“ (SAD).

Poslednjih dana festivala po planovima trebali su biti prikazani filmovi: „Varljivo sunce“ Nikite Mihalkova (Rusija), vestern „Tom-bston“ Džordža Kozmatosa (Georg Cosmatos), „Na zapad“ Majka Njuvela (Mike Newell), „Vrana“ Aleksa Projasa (Alex Proyas) (SAD) i „Proces“ Dejvida Džonsa (David Jones) iz Velike Britanije.

Filmove na II Međunarodnom filmskom festivalu na Paliću ocenjivao je žiri, čiji su članovi bili: **Milan Vujačić**, novinar i filmski kritičar (Beograd), **Andreas Errinos**, reditelj (Grčka), **Ferenc Deák** pisac i scenarista (Novi Sad), **Pavlina Želeva**, filmski kritičar (Bugarska) **Srdan Karanović**, reditelj (Beograd). Žiri je glavne nagrade festivala Aleksandar Lifka dodelio producentu najboljeg domaćeg i distributeru najboljeg stranog filma.

U okviru pratećih manifestacija na Paliću je pored svakodnevnih konferencija za novinare u organizaciji Jugoslovenske kinoteke postavljena i izložba u znak sećanja povodom 110-te, odnosno 100-te godišnjice rođenja Bele Balazsa (Béla Balázs) poznatog estetičara i filmskog reditelja, filmskog kritičara i teoretičara Boška Tokina i reditelja Slavka Vorkapića.

Ildiko Arpaši

PRETPLATITE SE NA "ŽIG"

Ukoliko želite pravodobno i redovito dobivati novi lokalni list, pretplatite se na „Žig“. Time i Vi pomažete izlaženje i razvitak novina čija je osnovna zadaća pisanje o temama vezanih za ovaj grad. Cijena pretplate za SRJ je: polugodišnja 6, godišnja 12 dinara, a za inozemstvo: polugodišnja (u protuvrijednosti) 20 DEM, godišnja 40 DEM.

Uplate pošaljite na adresu: D. o. o. za novinsko-izdavačku delatnost „Új Hét Nap“ Lapkiadó Kft., Subotica-Szabadka, Trg Lazara Nešića 1/VI, 24000 Subotica; Služba za platni promet Subotica 46600-603-5-3301 s naznakom za „Žig“.

ŽIG broj 2.

Izlazi dvotjedno

Adresa uredništva: Subotica, Preradovićeveva 4

Telefon: (024) 30-136

Izdavač: D. o. o. za novinsko-izdavačku delatnost „Új Hét Nap“ Lapkiadó Kft., Subotica – Szabadka, Trg Lazara Nešića 1/V

Osnivač i glavni i odgovorni urednik: Vojislav Sekelj

Uredništvo: Lazar Merković, Zlatko Romić, Dragan Vidaković i Tomislav Žigmanov

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Republičkog ministarstva za

informisanje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine

„Žig“ izlazi svake druge subote

Žiro račun: Služba za platni promet, Subotica 46600-603-5-3301, „Új Hét Nap“ – za „Žig“

Sidro Avramovićevog programa

STISKANJE I
PUŠTANJE VETRA

Mesec dana nakon što su pali prvi otkosi pšenice, nadležni za njenu sudbinu kao da su otkinuli poslednji list biljke cepsella bursa-pastoris (po naški: „hoću – neću“, korov) i tako definisali sudbinu ovogodišnjeg roda. Time je, bar prividno, pobijena teorija da se ne može istovremeno stisnuti i pustiti vetar, odnosno dokazano je da se i bez štampanja novca može otkupiti sav ovogodišnji rod seljačke pšenice. Sidro Avramovićevog programa, stabilan dinar, na taj način nije pomeren, mada mu se lađa i dalje dobrano ljulja šibana vetrovima ekonomskih i inih izazova. S druge strane i seljak je utešen time da iz mora obećanja konačno dobija i nešto konkretno, da bar vrapca ima u ruci, a goluba sa zlatnika „Čiče od Dinara“ probaće da dohvati kada za to dođe čas.

„Mislim da je sav taj posao mogao da bude pametnije urađen, pa da smo proizvođaču kako je predavao, ili odmah posle prredaje mogli da damo te papire, pa makar im ročnost naplate bila u prvoj turi 30. 7., u drugoj turi 31. 8., u trećoj 30. 9. „ komentariše **Blaško Kopilović**, savezni poslanik i direktor privatnog preduzeća „Zrno-mag.“ „Nismo morali da svodimo to do kraja, da proizvođača nepotrebno iritiramo. Najgore je pri tom organizatorima otkupa na koje pada najveći teret ovog posla. Mi smo ti koji smo izloženi konkretnoj, praktičnoj kritici proizvođača, tim više što se jedno pokazuje i priča na televiziji, a drugo dešava u stvarnosti. No, to je uvek bilo odvojeno, ali mislim da odvojenost prakse, propisa i tehnike ne sme tako dugo da se odražava na posao. Na kraju krajeva, svako traži nagradu za svoje rezultate rada, morao je to i seljak da dobije“.

I tako se još jedan otkup u biti sveo na već viđeno po oprobanom receptu: zašto jednostavno kada može i komplikovano – ako baš mora.

Izjava Laze Vojnić Hajduka u povodu kontroverznog plakata „Dužijance“ (d. v.)

Ne vide zbog prezauzetosti

Organizacija ovogodišnje „Dužijance“, a osobito njezina plakata, tema je pisanja nekih listova i reagiranja stranaka. Na zamolbu novinara da prokomentira pojedine napise ili izjave gospodin **Lazo Vojnić Hajduk**, predsjednik Organizacijskog odbora „Dužijance '94“ je za naš list izjavio:

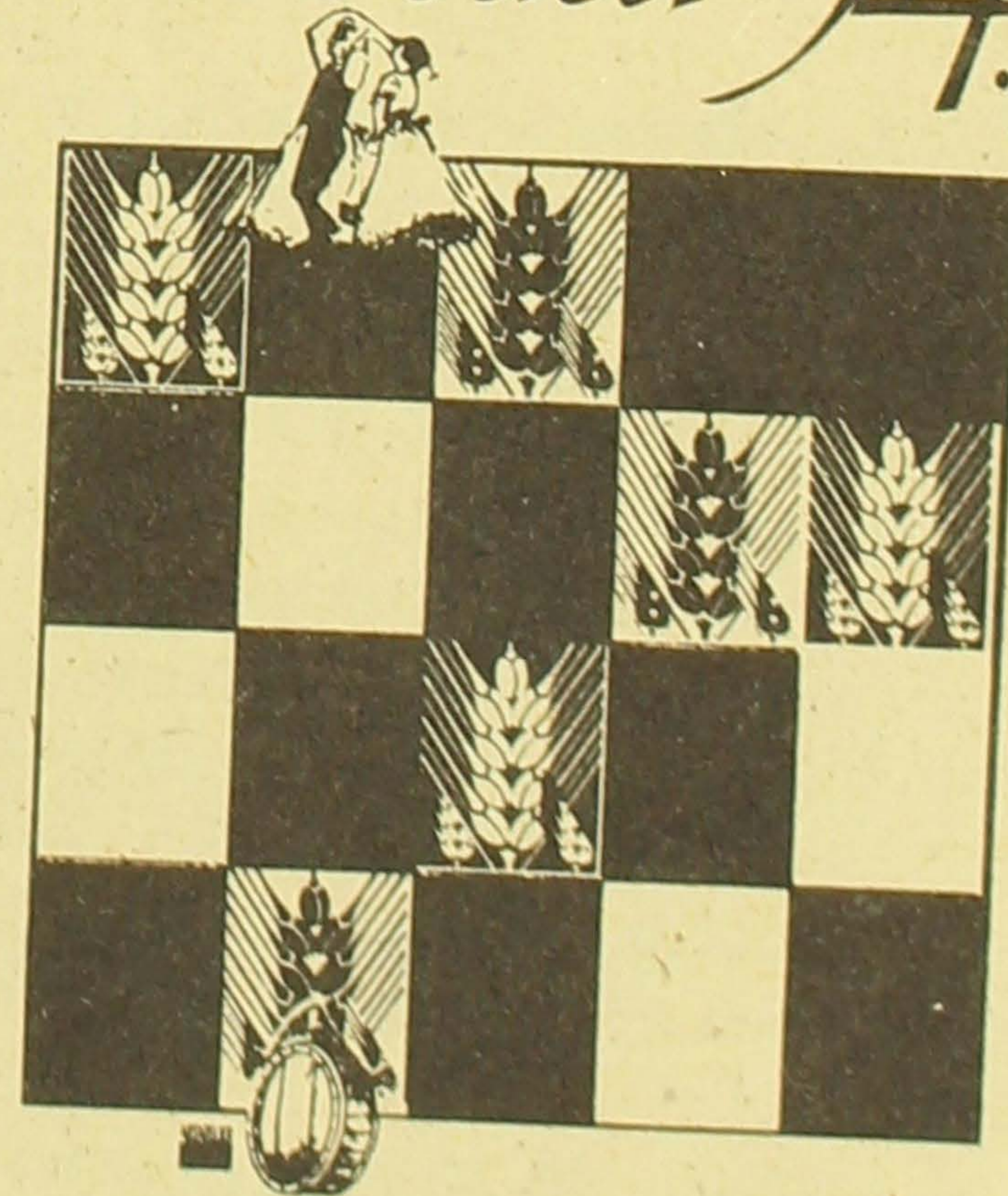
– Istina, ima nekih „prezauzetih“ ljudi u strankama, koji „nemaju vremena da se sastanu i razmatraju pitanje ostavke“ svog predsjednika za kojega oni kažu „da su primetili manjkavost u njegovom radu“ i onda „prihvataju“ ostavku poslije dva mjeseca, opet iz prevelike zauzetosti.

Upravo i „Dužijanica“ traje već dva mjeseca i sad su primjetili da se u Subotici

ona događa. Ne znaju oni, doduše, tko je organizator „Dužijance“, ali to njima nije ni važno. Oni su odredili organizatora kao DSHV, vjerojatno zato što u svojoj „prezauzetosti“ i silnoj težnji za zajedništvom nisu bili u mogućnosti da pogledaju stvarnosti oko sebe. Primjetili su, doduše (i ne samo oni), da se „Dužijanica“ odvija pod okriljem šahovnice što ukazuje da svaka kockica može biti ono što zažele. Plakat je sredstvo obavještanja, a plakat „Dužijance“ obavještava građane Subotice da je svetkovina u toku. Klasje označava žitna polja, golubovi poruku mira, a razigrana bunjevačka trojka veselje i radost.

G. Kapor

DUŽIJANICA
Subotica 94

Sporni plakat

Vest stara dva meseca

Predsednik BŠS podneo
ostavku

Poput naslova iz „Alana Forda“: „Napadnut Perl Harbour – svi na oružje!“ delovala je konferencija za novinare koju su 19. jula sazvali vd. predsednika Bunjevačko-šokačke stranke **Nikola Babić** i portparol **Stevan Jelačić**.

Gospodin Jelačić je, odgovarajući na zamerke da prenosi bajatu vest, novinari-ma saopštio da „nisu mogli naći zajednički jezik sa predsednikom“. Međutim, odsustvo na konferenciji, sada već bivšeg predsednika BŠS **g. Miroslava Vojnić Hajduka**, nije mogao da objasni. Takođe je rečeno da je Miroslav Vojnić Hajduk podneo ostavku na funkciju predsednika, uz saglasnost Predsedništva zbog – zauzetosti! (Rukovodi BKC-om i vodi privatnu firmu.)

Na konferenciji je još izneseno da se bivšem predsedniku BŠS ne zamera što se susreo sa Šešeljem, jer je to, po Jelačićevim rečima bila „normalna saradnja sa tada najjačom opozicionom strankom“. Sve to nije poremetilo odnose sa SPS-om koji su i dalje „normalni“, što se ne može reći i za odnose sa DSHV jer su oni „nikakvi“. Inače BŠS je voljna da saraduje sa svim strankama u kojima nema „ekstremizma i nacionalne isključivosti“.

Što se „Dužijance“ tiče, BŠS je odbila poziv da učestvuje na njoj zato što je ona „ispolitizovana (simboli šahovnice na plakatu) i vode je ljudi koji su potpuno prohrvatski orijentisani“. Ljudi iz „Bunjevačkog kola“ i DSHV poznati su po „ekstremnom hrvatsvu“, a kada ne bude pohrvaćivanja Bunjevaca oni će učestvovati na „Dužijanci“. Na kraju je ustvrđeno da će Bunjevačko-šokačka stranka biti organizator „Dužijance“ za godinu dana, najviše dve.

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- **Subotica**, Karadordev put 1 telefon (danonoćno): 024/51-514
- **Bajmok**, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška“), telefon (danonoćno): 024/762-024
- **Palić**, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orhideja“), telefon: 024/752-759
- **Horgoš**, Borisa Kidriča 7 telefon (danonoćno): 024/792-202
- **Novi Kneževac**, Maršala Tita 16

Ivan Skenderović – Lešo, bećar, pardon – disident

SVI SU OD JEDNOG OCA

Razgovarao: Zlatko Romić

Predstaviti Ivana Skenderovića – Lešu, 76-godišnjeg stalnog bundžije protiv svih režima u kojima je živio, je i lako i nadasve teško. Lako, jer se oko njegovog imena ispredaju priče poput legende. Teško, jer je gotovo nemoguće pričati o njemu, a bez njegova prisustva. On je za bunjevački dio Subotice i okolice, napose one starije dobi, poznat poput lika iz nekog čuvenog romana ili filma. I svak ima, ili misli da ima neku priču vezanu za njegovo ime. Za njega znaju i subotički policajci (oni umirovljeni) kao i suci, odvjetnici i zatvorski stražari. Život mu je počeo 1919. na Van-teleku, a svoj nemirni duh pokazao je već u djetinjstvu. Između škole i salaša odlučio se za ovo drugo. Između kompromisa i pravde, odlučio se opet za drugo. Zbog toga je među Bunjevcima sjeverne Bačke on simbol vječitog buntovnika. Sve to nije poremetilo sklad u obitelji sa ženom s kojom je 55 godina i sedmoro djece koji su ga podržavali u brojnim nedaćama.

• **Dosta ste proveli u zatvoru. Koliko i zbog čega?**

Ivan Skenderović: Pa, svega... Moram sabirati: tri mjeseca, šest mjeseci, 90 dana... Ukupno imam digod oko dvi godine zbog ti taki sitni p... ko na priliku: „Druže Tito, nisi nas ni pito, odno si nam kuruze i žito“. I ja oma u zatvor zbog „vređanja vlasti“, jel „nacionalnih osećaja“. Vrido sam ja i Madžare i Srbe i Bunjevce i „velike“ Hrvate. Al, nije to baš tako. Ja poštivam Madžare i Srbe ko i druge ljude. Imam jednog komšiju Madžara i ja bi umro ako triba za njegov. Al, oni što samo tiraju: „Én magyar vagyok“... Zamisli kako sam prošao: ima tom već jedno po godine. Izadem ja, kad jedan derančić „Faljnis, čika Lešo.“ Reko: „Amen“. A vidim da je malo napit. On stao prida me onako, namistio šeširić. Kaže: „Čika Lešo, ja sam Srbin.“ Ja gledim u njegov „Pa“, reko, „šta ako si Srbin?“ A on opet: „Ja sam Srbin“. „Šta očeš sotim ako si Srbin?“... Provocira me. Reko: „Derane, mani se tog. Šta će ti to?“ Nemojte vridat nikog. I od naši ima isti taki bitanaga. I u „Kolu“ ima isti. Ja ću ga imenovat digod kad se malo natankujem. Nas ima svakaki, al najviše nikaki.

Tko pjeva – u zatvor

• **Znači, nije to bila mržnja uperena protivu određenog naroda?**

I. S.: Nije. Al, ja sam imo rođenog uju dr. Kocsánda Daniela. Pokojna mi majka nije znala madžarski. Kad se oženio on dođe i kaže „Csókolom anyám“. Nije tio s rođenom materom divanit bunjevački! Mislim, to je... to su ljudi; što kaže Madžar „önfejű“ – svojejavli. Al, na priliku s ovim Kaszom, ja sam s njim na „ti“. Za mene je on pošten čovik.

• **Sami kažete da ste odgojeni kao kršćanin. Kako to s psovka ide zajedno?**

I. S.: Zajedno ne ide. Imali smo jednog dida uju. Liti, čuvaju se svinji pod kama-rom, a on: „Očenaškojijesinanebesima-svetiseimetvojebudikraljevstvotvoje...“

'Haj, Čila, jebo te kurvin otac'... zdravomarijamilostipuna...“ Mislim, on to ujedno. Produlji dalje. No, ja nisam. Pazio sam na to. Ja se ne sprdam sotim. Za mene je čovik koji pcuje nevaspitan. Moj otac je bio strog. Ja nisam čuo u životu da je kazo „jebo te“. Čim su mu došli sluge, prvo mu je bilo: „Nemoj da te čujem da pcuješ“. Samo, eto, mi smo taki – pogotovo ja. Šteta. Okolnosti su me na to natirale. Čovik je razočaran. Pogotovo kad vidiš da to ne ide onako kako triba. Kad su nam oduzeli imanje, prvi agrar kad je došo; 220 jutara zemlje su dvi godine i našu rođenu zemlju držali pod arendu. I onda kad su uzeli, pored zemlje je bilo tu jedno 150 komada teladi što su dotirali, ledine je bilo 18 jutara. Di ne bi pcovo. Sve su nam uzeli.

Ivan Skenderović: Ne ponosim se, ali se i ne stidim

• **Ni svetovna vlast izgleda ne voli psovke. Kada ste s njima prvi puta imali neprilika?**

I. S.: Auu. Davno. Ni ne sićam se. Al sićam se da su nam u jesen došli Hercegovci brat kuruze, a komuništi su došli i uzeli imanje. Imo sam dva konja. Ja nadio jednom ime „Tito“, a drugom „Staljin“. Ovaj prvi niki lin pa neće da krene, a ja njemu: „Tito, j... ti b...“ Tamo bile nike časne što su brale kuruze pa će mi one: „Nemojte, Ivane, Bog će Vas pokarat“. „Mene“, reko, „cigurno neće“. Jedared smo vukli ris u Đurđin, ja i Veco Prčić, pokojni Lacko Bidoš, nosili tamo kuruze, a bio niki Rónai Lacika, to je bio njev čovik. Nije bio udbaš, onda je to bila OZNA. Stanemo mi u mijanu kod bać Marka Krmače, birtaša: „Bać Marko, done-site nam jedan kabo vina“. On iznese. Onda se štogod počelo od tog Tite. Znam da sam ga ja štogod pcovo, a onaj Lacika je bio tamo. Ne znam ni šta sam sve kazo.

To je bila subata. Kad u nedilju poslipodne dođe ta „ozna“. „Dobar dan“, „dobar dan“ – pokojni baćo bio na salašu. „Skenderović Ivan, Antunov sin“, „Da, to je moj sin. Ajde“, kaže mi baćo, „došli su ti niki, traže te“. „Ko je?“ reko. Vidim s nikim kolima su. „Dobar dan“, „dobar dan“. „Vi ste Skenderović Ivan?“ „Jesam“. „Podite s nama.“ A matori već onda vidio da štogod nije dobro. „Šta si radio?“ – pita me. „Ne znam. Bio sam pijan.“ Odnese mene i bać Josu Kajganu, a on od Hrvata štogod politiziro. Iznesu nas na solaru. Pitaju me jesam bio tamo i tamo. „Jesam“. Jesam pcovo to i to? „Jesam“. Pa zašto? „Bio sam pijan“. Ja nikad ne poričem. Ako je to, onda je to. Oni će pozvat tog Rónai Laciku jel je taj bio svidok. Sudio nas je pokojni... nije Čedo, pokojni onaj debeli, on je sudio. To je bilo prvo sudenje. Kažu mu: „Jel poznate ovog čovika?“ „Poznam. To je Antunov sin.“, a on je s mojim baćom bio zajedno u vojski. „Jel je pcovo?“ „Jeste, pcovo je.“ „Šta je pcovo?“ „Pa, pivo je tamo, častio je vinom, bio je pijan. Pcovo je Titu i Jovanku i sve redom.“ Došo i bać Marko Krmača, birtaš, svidočit. „Poznate ovog čovika?“ „Kako ne bi. To je Antunov deran. Šta će bit tu?“ „Jel bio pijan?“ „Al, totalno pijan. Trošio je tušta.“ „Pa šta je pivo?“ „Štogod od tog njevog Tite. Al pivo je i 'kralju Petru kući nam se vrati, čekaju te Srbi i Hrvati'“ „I kaki je on inače?“ „Pa, kad je pijan onda je malo nezgodan, a kad je trizan onda je dobar.“ I sudio on mene na tri mjeseca „za vređanje 'bać Jose' i 'snaš Jovanke', vređanje vlasti...“

• **Crveni traktor ne može u njivu**

Je li Vam žao ili krivo što Vam je životni put tako tekao?

I. S.: Ne ponosim se sotim, al se ni ne stidim. Nisam bio za pučke u zatvoru, nisam bio za ove na položajima. Valjda će i meni doć kogod na groblje i kazat „siroma taj Lešo.“ To su taka vrimena bila.

• **Nisu li i danas slična?**

I. S.: Kako da nisu? Tako će isigrat seljaka da neće moć ništa. Seljaku triba taj dinar da ga on obrće, a ne da ga drži u šefuneru. On će tebi računat kad ga dobiješ 150 dinara, a kad ga ti budeš davo njemu, neće vridit ni 100 dinara. Tu si već isigran. Moraš 20 vagona žita dat za jedan kombaj. Al oni to sve fino. Ti koji su bili SKJ sad su SPS – isti su, samo su prominili ime.

• **Spomenili ste kombajn. Davno prije istjerali ste jednog s vaše njive. Zašto?**

I. S.: Nije bio kombaj, traktor je bio. Kaže Blaža Zelić „doće orat“. Reko: „Blaža, crvenim traktorom nemoj doć. Neću te puštit.“ Ovi iz Male Bosne namerno poslali jednog crvenog. Ja ga nisam puštio. Pitaju ovi šta je bilo. Kaže: „Lešo ne da zato što je crven.“ A oro je onaj crveni isto ko i onaj modri. Samo, ja uvijek što bi kazli „uz k...“ Mislim, ja sam taki: ako se meni prkosi, i ja ću prkosit

• I Vama su naprkosili.

I. S.: Jesu. Dodem ja jedared kući, a vidim ova moja plače. „Šta je bilo?“ „Došli su rad žita.“ Došo niki sekretar s Gabrića, niki Antun. „Kaki sekretar?“ Ušo ja unutra, nisam konje ni isprego – oni gori na tavanu. Kad ću ja po listvama, a jedan stoji na tavanu vrati. „Šta radiš ti ode?“ „Došo sam rad žita. Nisi platio porez.“ „Šta nisi?“ Ja njega za vrat i bu. Tako je skočio ko mačka, i biž na put. A ovi drugi: „Bać Ivane mi smo došli rad žita.“ „Napolje!“ Ja nji razumim, al ovo je moje. I on istrče napolje, taj Antun, na flaster i ode. Kad nedugo, evo ti milicije. Dođu dva tri. Ja u međuvrimenu odem u mijanu. Oni žito odneli, kod Bele Tumbasa skidaju. Kažem ja Šimi birtašu da mi da tri deci vina, a bio sam već natankovan. Kaže on: „Nemoj, Ivane, da dođe milicija.“ Oni skidaju kod Bele žito, kravu su odveli u zadrugu, i svinje su otirali... Ja sad šta ću: da se koljem tamo s njima. Prođe dva tri dana, odem ja u zadrugu, štogod platim poreza. Vrate oni meni kravu natrag. Kažu da je ja vodim. Reko: „Vi ste je odveli, vi je i dovedite natrag“. Isto tako i sa žitom i sa svinjama. Ja sam njim tio sotim dokazt da nisu oni u pravu. I nisu bili! To je bila jedna... kako da vam kažem, i onaj luđak je vidio da to nije pravilno. I danas je tako. Kadgod su došli pa su meli tavane, a sad ćeš ga ti smest i još ćeš bit srićan ako dobiješ štogod. Tu nema naprid. Pod ovim uslovima triba minjat štogod. Ko prvo te „espesovce“. Ne minjat, nego likvidirat. Mislim, s položaja.

• Što mislite o onima koji nisu na vlasti?

I. S.: Sve je to Tito odranio. Niki dan baš mislim: „E, Tito, da ustaneš, da vidiš šta ti ovi rade.“ To su njegova dica. Udojeno je to u nji. Ovo vrime još je gore od onog. U vrime stare Jugoslavije („kralja Petra“) radnik je bio plaćen. Jest da je bio malo plaćen, al je to barem njegovo bilo. Danas ti ni sa čim ne raspolažeš. Ne znam, ni ovo neće bit dobro al dočekaću valjda da se i ovo promine. Valjda će me Bog dotleg sačuvati. Inače, ne mišam se puno u politiku, a ni ne pratim je. Ja ću sad opet od mog divana. Jedan objašnjava šta je to politika. Pa, kaže, tamo siđe ljudi, piju kafu, dogovaraju se... Kaže ovaj njemu: „Imaš ti svinja kod kuće?“ „Imam, fala Bogu.“ „Imaš li debeli?“ „Imam.“ „Imaš li mršavi?“ „Imam.“ „Šta rade ti debeli?“ „Pa, žderu!“ „A šta rade oni mršavi?“ „Ti se deru.“ „Eto, to ti je politika: oni žderu, a ovi se deru. A šta ti radiš?“ „Uzmem lopatu pa tučem one što se deru.“ To baš nije najbolje poređenje, al to je tako. Ovi što su na vlasti tuku one što se deru.

• Kažu da ste imali svoju sobu u zatvoru.

I. S.: Moja soba je bila pod brojom 28. Ja odem na prijemni, oni mi kažu: „Ajde, Lešo, ti znaš di je tvoja soba. Nikad nije bila zaključana. Odem tamo, moj krevet stoji tako kako je i bio, ja sam sobni starešina. Jedared bio jedan što nije tio molit Boga. Ja ga natiro i on se sutradan žalio upravniku. Zove mene upravnik na report. Kaže: „Vi ste starešina u toj i toj sobi?“ „Jesam.“ „Vi tirate njega da moli Boga?“ „Pa, kad ja molim što da ne bi i on?“ Kaže on meni: „Jel znate Vi dobro kućni red?“ „Bolje od Vas cigurno.“ „Vi ste prekršajac. Niste prvi put?“ „Ni zadnji put.“ □

KAZIVANJA OD VAROŠI

SIVA BOJA

Ima jedan sokak u ovoj varoši, a u njemu jedna kuća. Nije baš ni kuća neka, al ni sokak. Taj sokak zove se danas ulica Žarka Zrenjanina. Od kada je postao ulica, a bilo je to tamo negde sredinom prošlog, devetnajstog, veka imo je razna imena: István, Petrogradska, Lázár (ovo poslednje je i najstarije).

A prije nego što je postala ulica, to je bila oduvik jedna greda, a i ostala je, samo danas hodeći priko nje ni ne primeti se, ako se pažljivije ne zagleda. U osamnajstom veku na toj gredi nalazilo se dvadesetak razbacanih kuća, kako je to prikazato na prvom planu grada iz 1778. Ta greda činila je južnu obalu tadašnja „Fasi bare“, a istočno od nje, baš tamo di je danas „Golublja peca“ bila je još jedna mala bara u to doba. Eto, tako je to bilo onda, davno, a danas je to sasvim drukčije. Kao što se i vidi kad se prolazi njom.

E, sad od kuće. Svako jutro kad idem na poso gledam sam majstore kako rade na njoj. Prvo su stavili soklu od belog mermera, od koga je izvedena i okapnica sokle. Čudio sam

se tome zašto ne valja soklu zatvarat zbog dihanja zida. Drugo, mermer kao građevinski materijal nije primeren ovom podneblju zbog klimatskih uslova. Na kiši i žarkome suncu, snigu i mrazu ubrzo će početi propadati. taj materijal je za Mediteran – more i sunce sa suvim zrakom. Kad, jednog jutra, prolazim ja, – obično uvik žurim jer stalno kasnim, ali morao sam zastati. Nešto mi opet neobično. Ono, moleri farbaju – u redu, ali boje s kojima farbaju su mi čudne. Bela, svetlo-siva i tamno siva. Siva se do-

bije mešanjem crne i bele, a po teoriji boja, ove dve su ne-boje. One samo posvetljuju sve moguće kombinacije tri osnovne boje: crvene, žute i plave. Stojim i gledam i mislim se, a majstori me vide i pitaju šta gledam i da li mi se sviđa. Kažem im ja da dobro rade, da su dobro rasporedili odnose svetlog i tamnog, kako bi se istakla arhitektonika objekta, ali da se čudim izboru boja. Kažu oni meni, nismo mi birali već gazda i gazdarica. Dobro! Prošlo još dosta dana, kad jedno jutro, opet ja prolazim, majstori moleri već davno otišli, a ono ispridkuće stoje dvoje starijih ljudi ispred kuće i gledaju ju sa divljenjem. I shvatim, to su gazda i gazdarica. Zastanem, pogledam i ja, pa im kažem – lepa je! Posli se mislim dok sam nastavio hodit i shvatim, zašto su te boje odabrali. Pa prema boji svoje kose, koja je prošarana svim nijansama crne i bele. Obično se kaže – sjede vlasli.

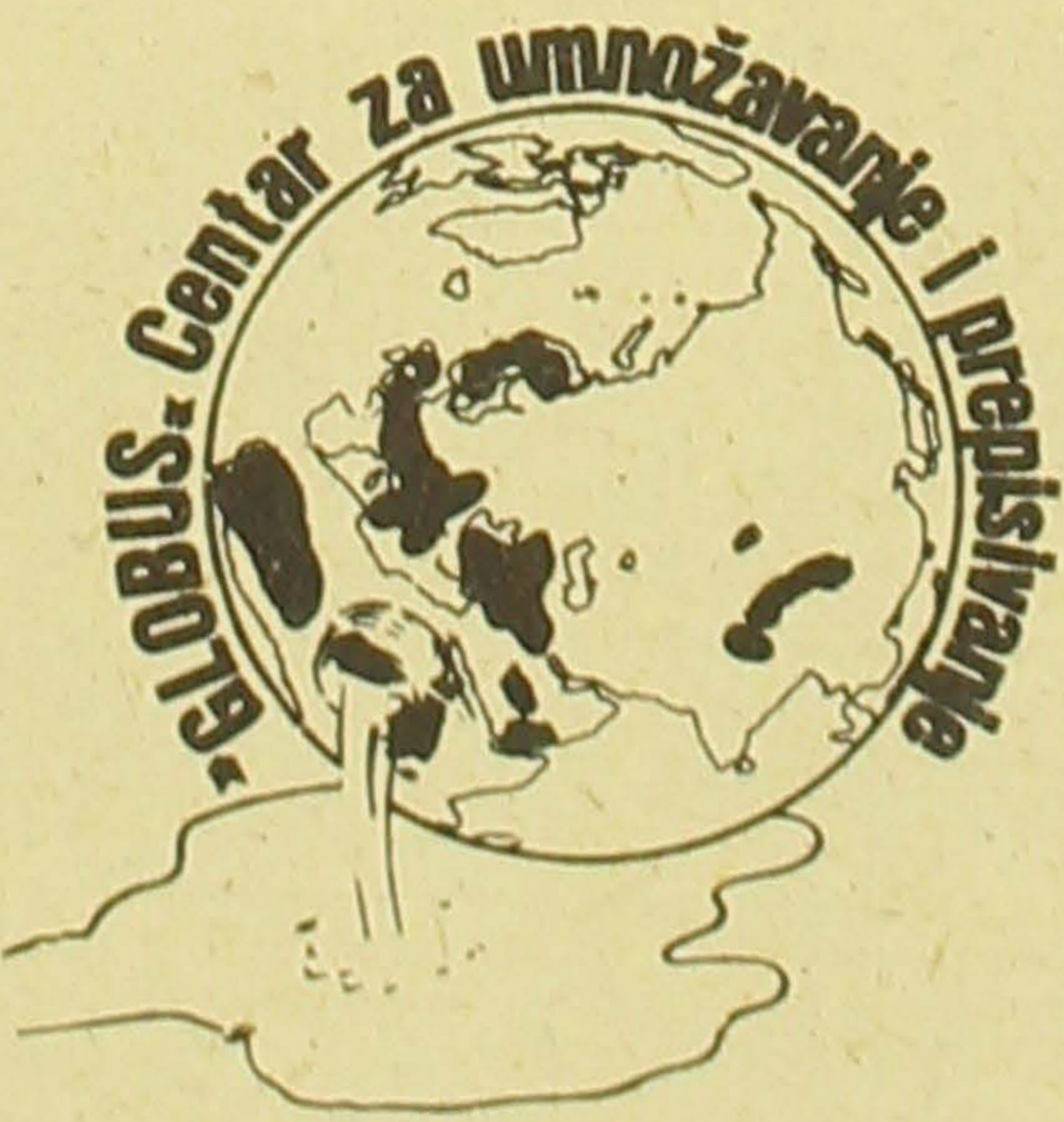
Al ne volim što su okvire prozora i kapiju ofarbali u crno. Moraću ih jedamput pitati.

Dok sam crto kuću, na prozoru susedne kuće pojavila se jedna starica, isto tako sjedih vlasli i kaže mi, svugdi sam putovala, i svašta vidila al nigde nisam videla ovako ufarbanu kuću sa crnim okvirima prozora – a baš i nisu neke komšije.

Kada sam završio crtež i razgovor sa komšinicom dok sam išao, setio sam se jednog kazivanja od varoši. Pred početak drugog svetskog rata sve kuće u varoši – one lipe u centru, ofarbane su po nalogu vlasti u sivo da se ne bi videle iz vazduha kao mera protivavionske odbrane. To mi ni danas nije jasno, jer sam letio avionom i nikad nisam video fasade već samo krovove.

mr Ante Rudinski, arhitekta

„GLOBUS“
ŠTAMPARIJA BRZE USLUGE

Srebrni jubilej „Pro musicae“

Uz pomoć grada, entuzijazma i profesionalizma

Kamerni hor „Pro musicae“ Subotica u subotu 16. jula 1994. godine, u katedrali sv. Terezije Avilske, pod vodstvom **Gabriele Egete** održao je svoj koncert povodom obeležavanja 25 godina rada i osnivanja hora.

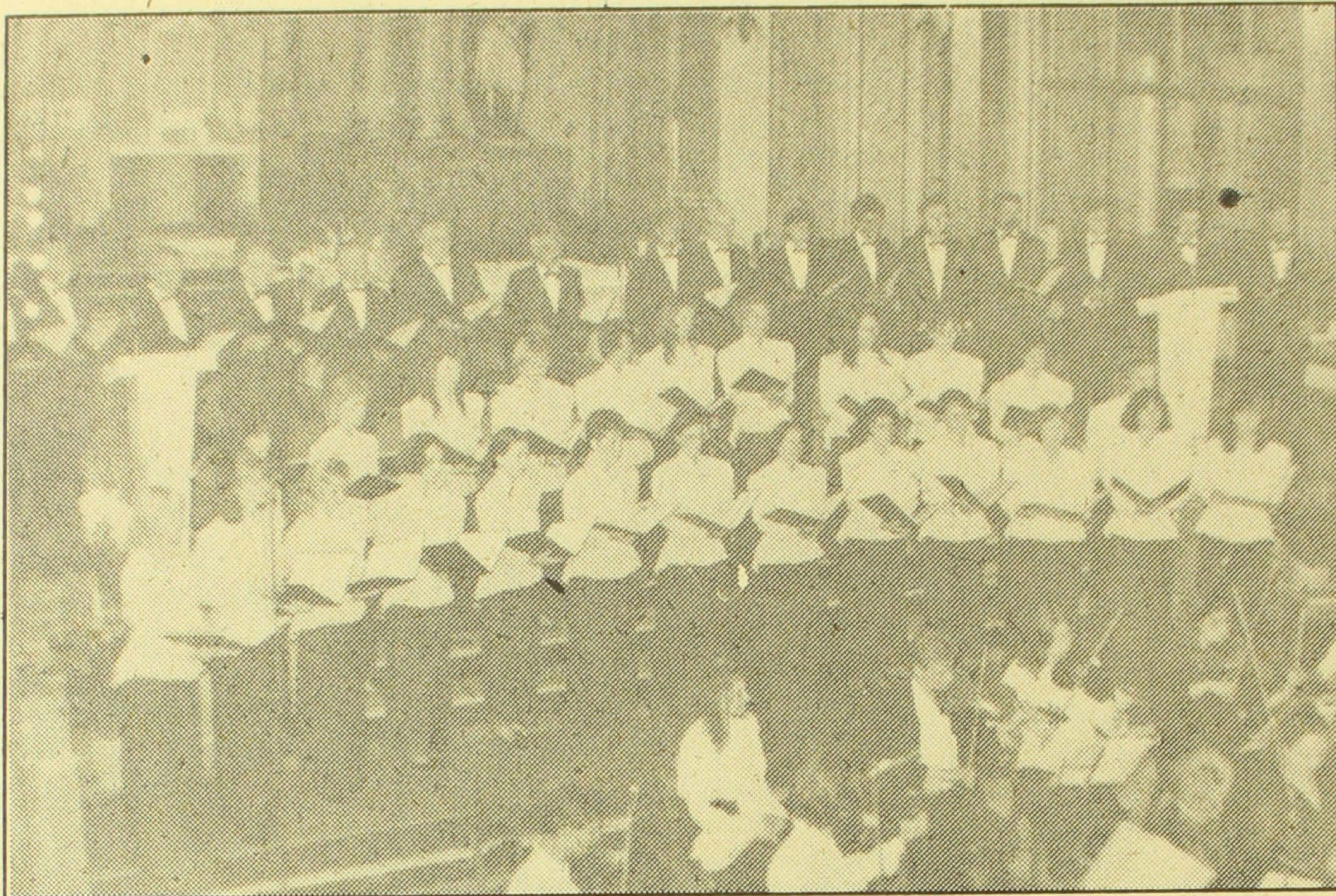
U pratnji omladinskog orkestra Muzičke škole Subotica, koji je pripremila **Zita Nadteleki** (Zita Nagyteleki) izvedena su dela engleskog kompozitora Henrija Persela (Henry Purcell) „O sing unto the Lord“ kantata za soliste, hor i orkestar i orgulje, Bahova „Misa u A-duru“.

Solisti su bili **Hajnalka Kevečeg** (Hajnalka Kövecseg) sopran, **Timea Kalmár** (Tímea Kalmár) –alt, **Saša Štulić** –tenor i **Mikloš Klajn** (Miklós Klein) –bariton, a **Alen Kopunović** orgulje.

Kapitalna dela dostojna profesionalnih horova, izvedena su na način dostojan jubileja i primereno radu koji su i hor i orkestar uložili za pripremu ovog koncerta.

Ulaz na koncert je bio slobodan, jer je hor hteo omogućiti prisustvo svim ljubiteljima muzike koju već 25 godina neguje. Jedno je sigurno: ovakav hor je mogao

nastati samo u gradu koji ima publiku koja zna ceniti pravu muziku i koja je po tome

Snimio: Megyeri Pál

poznata i van granica sadašnje i bivše Jugoslavije. Uostalom, ni hor ne bi nastao da i sami članovi do osnivanja hora nisu bili sastavni deo takve publike, koji je sticajem okolnosti u pravim rukama dirigenta Gabriele Egete prije 25 godina počeo jedan rad, koji je krunisao ovim jubilarnim koncertom.

Dosledno amaterizmu i afirmaciji stvaralaštva na nivou grada, pre svega sop-

stvenim snagama, mora se ukazati na izuzetan kvalitet omladinskog orkestra Muzičke škole Subotica, pojačanog sa bivšim učenicima, kao i na izuzetno kvalitetan i maksimalno profesionalan način izvođenja solističkih deonica, takode učenika Muzičke škole Subotica i profesorice Hajnalke Kevečeg, koja je upravo ostale

soliste uputila u prve tajne divnog i odgovornog životnog poziva, za koji su se opredelili.

Orguljaš Alen Kopunović je doživeo afirmaciju i van našeg grada, pa uz njegov nastup valja napomenuti, da je i on jedan iz plejade izuzetnih talenata, koji se ne bi pojavili da nema i izuzetnog stručnog rada u Muzičkoj školi Subotica, kroz koju su prošli gotovo svi članovi hora.

U pravom gradu, u pravom trenutku, pre 25 godina nastao je hor kakav ovaj grad i zaslužuje.

Hor je u svom gradu svojim radom i nastupima,

sada se već slobodno može reći, obeležio jednu epohu. Grad mu se od njegovog nastanka dostojno oduživao.

Poželimo i gradu i horu da ova divna saradnja traje što duže za šta su garancija preko sto članova hora koji su do sada prodefilovali u njegovom radu i oni koji će kroz naredne godine proći.

Franjo Vujkov

Završeno natjecanje risara

Tradicionalna manifestacija u okviru „Dužijance“ – takmičenje risara završena je 16. srpnja u Maloj Bosni. Pobjednici natjecanja su risarski par iz Male Bosne **Stipan** i **Klara Kujundžić**. Drugo mjesto pripalo je višestrukim ranijim pobjednicima **Ivanu Gedoviću** i **Rozaliji Bajić** iz Tavankuta, a treće također Tavankutanima **Josi Zubeliću** i **Emerki Poljaković**. Na natjecanju su, istina izvan konkurencije, sudjelovali i gosti, risari iz mađarskog grada Kecela.

Tri prvoplasirana para, kao nagradu dobili su od organizatora po jedan par kožnih papuča, a svi ostali risari po džak žita, što je predstavljalo novinu u dosadašnjim natjecanjima.

Poslije podne održane su konjičke utrke, a navečer je po brojnim „šatrama“ trajalo „narodno veselje“, a u kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su i članovi KUD „Bunjevačko kolo“.

(Do)ručak na slami

Foto J & B

Marija Karlović Gabrić: Ambijent iz djetinjstva

Marija Karlović Gabrić, slikar

Cvijet – simbol vrijednosti života

Za **Mariju Karlović Gabrić** podjednako su čuli Subotičani kao i Kanadani. Naravno, oni koji redovito ili ponekad posjete likovne izložbe. Njima su i ovi reci upućeni.

Kako joj je otac bio baštovan, okružena cvijećem, još od djetinjstva se bavi slikarstvom. Kada se 1967. s obitelji otisnula put Kanade slikarstvo je nadopunila bavljenjem enterijerom i dizajnom, radeći po narudžbama. Međutim, svoje

slike veoma rijetko i nerado prodaje. U periodu od 1967. do 1979. samostalno izlaže, ili sudjeluje na izložbama u Torontu, Hamiltonu i Burlingtonu. Po povratku, njene slike vidjeli su posjetitelji u Subotici, Vrbasu i Beogradu. Kako sama veli, Marija Karlović Gabrić do sada je naslikala preko 200 radova, pretežito mrtve prirode.

Za izložbu koja je upriličena neposredno po otvorenju, a u okviru Međunarodnog filmskog festivala na Paliću, Marija Karlović Gabrić je posjetiteljima odlučila predstaviti 25 radova u ulju, temperi i akvarelu, nastale u periodu između 1989. i 1994. Gotovo sve slike na ovoj izložbi kao glavni motiv imaju cvijeće. „Zašto?“, upitali smo autora.

Cveće za mene predstavlja lepotu, nežnost, poštovanje i cenjenje života. Nažalost, većina ljudi danas je izgubio osećaj šta ceniti. Nije neobično što sam upravo Paliću posvetila radove na kojima je naslikano cveće, jer ovde sam rođena i ovde odrasla; cvećem stalno bila okružena.

Mrtva priroda, predstavljena na njenim slikama, dobiva izuzetnu snagu života, podstaknutu bogatstvom kolorita koji nijansiranim prijelazima, a prirodnim kontrastom što cvijeće samo po sebi ima – umiruje oči.

Riječi pohvale na otvorenju izložbe pod nazivom „**Flora i bilja Palića**“, 23. srpnja, u upravnoj zgradi Regionalnog parka Palić – Ludoš izrekli su **Dragutin Miljković** i **Boško Krstić**. Za ovu prigodu, pored brojnih Subotičana, izložbu su posjetili i uzvanici iz Kanade, Marijini prijatelji.

Tuga cirkusa

Juče je crknuo stari dobri konj,
juče su svi bili žalosni.
Prikovan godinama za krevet
zaplakao je za njim bolesni klovn.

Umrijet ću zaboravljen kao ovaj
stari konj
Odveć je duga ova posljednja
pantomina
Druže, jesi li umro od gladi ili splina?

Franjo Alfirević

Na poljančetu „Mlake“ cirkus „Vargas“

Mali – veliki cirkus

Na poljani kod bivše mlake između pregrijanih spavanonica sadašnje „Prozivke“ smjestio se internacionalni cirkus „Vargas“.

Zgodna prilika da se Subotičani u večernjim satima opuste, zaborave kućne nevolje, žegu, da se kroz geg i duhovite šale klovnova Špire i Mike mladi do suza nasmiju, a stariji nostalgично prisjete vremena kada su cirkusi bili veći, ne zato što su oni bili manji već iz razloga što je cirkus bio doživljaj, a ne svakidašnja domaća pojava.

Pozornost vrijednu divljenja zaslužuje mala, dobro uigrana artistska ekipa. Skromnost programa se pokazuje kao vrlina: od vještog žongliranja koje kao da dokida zakone prostora, plesa na olabavljenoj žici i vježbe na mornarskom sidru za tren zaustavlja se dah. A kao kruna predstave jest mađioničarska točka s kartama koja se po riječima mađioničara izvodi u cirkusu „Vargas“. Je li u pitanju trik otrivanje novih zakona materije i duha ili nemogućnost postaje mogućnost uvjerite se sami. U svakom slučaju prijevara nije. Nećete povjerovati rođenim očima. Žrtvujte jednu večer za vas. Posjetite cirkus „Vargas“ koji će narednog tjedna produžiti svoje gostovanje na Paliću. Uz šetnju prekrasnom obalom jezera i sudjelovanjem u programu cirkusa dan će Vam biti drugačiji. Zaslučuje to cirkus gospodina **Józsefa Varge**, Vaša djeca i Vi. Naša zamjerka, istina sjetna, jest jedino u tome što nema stare prepoznatljive cirkuske glazbe. No, vremena donose novo.

(v. s.)

Jupiter i zemaljski krkljanac

NEBO NE ZABORAVLJA

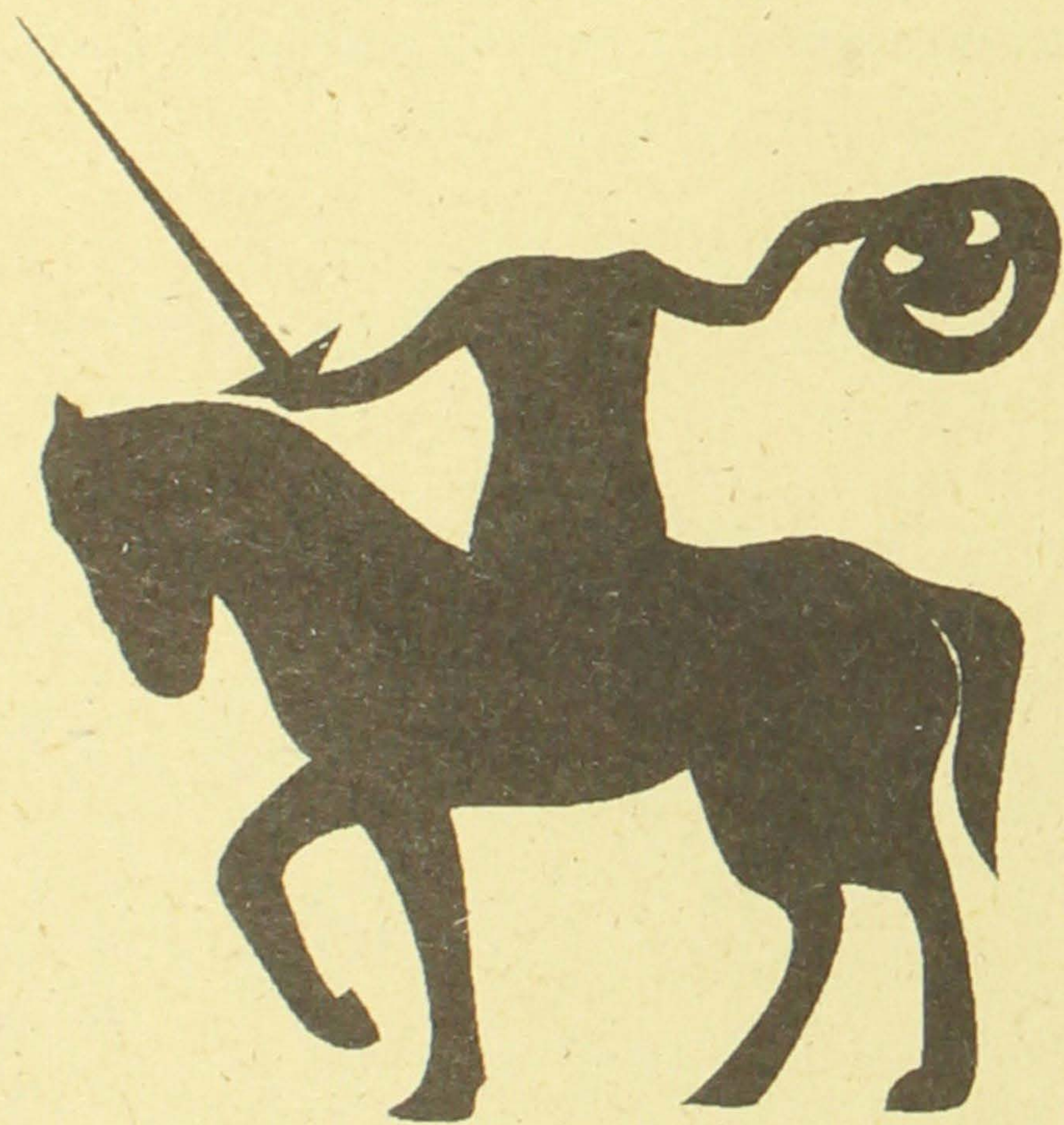
Igrom slučaja, ili nekom višom voljom poklopila se obljetnica čovjekove šetnje Mjesecom i kozmička kataklizma bombardiranja komete Shumaker – levi 9, površina Jupitera tog vrhovnog boga neba i mitološkog zaštitnika rimske države.

Rimsko carstvo je propalo, a poslije Nietschzea i Bog je mrtav za neke što su ovozemaljski bogovi doslovce preveli – sve je dozvoljeno. Iako je pjesnik zapisao: „...Kada prosjaci umiru ne vide se komete

Nebesa se zapožare kada umiru kraljevi“

Proročki, nekako istodobno prestalo je kucati srce jednog velikana, za nas, Dalekog istoka. Uslijed nastalog krkljanca na Jupiteru bit će posla za astronome i ostale znanstvenike kako se predviđa narednih deset godina. Da bi se ispitale posljedice „prisonog“ dodira boga neba i pobunjene komete. Da bi se objasnio i shvatio krkljanac sudara između mržnje i netrpeljivosti nama ovdje dolje bit će potrebno neusporedivo više godina.

U međuvremenu planeti mirno putuju dalje s vremena na vrijeme tek upozore da nebo prašta, ali ne zaboravlja. Naši mali kraljevi ne gledaju zvijezde. Zagledani su u mape. Ne mogu pojmiti kozmičke kataklizme, a kamo li malu, pojedinačnu smrt čovjeka. Sprečava ih u tome njihova demokracija.

Plakati, i na njima simboli

ŠAH – ZABRANJENA IGRA

Mladi od dva subotička novinska nedeljnika, poznat po „objektivnosti“ i „dobronamernosti“, a ponajviše patriotizmu kao da je ovog leta otupio svoju pravednu oštricu. U posljednjim brojevima tek po koji, za njihov stil, zbilja blagi prekor; kao onaj upućen na račun idejnog rešenja za plakat „Dužijance '94“.

Kako vreme odmiče, a novopečeni mirotvorci se množe, dežurni Kalimero ovog grada „spušata loptu“ i donedavnoj izdajničkoj bandi sugrađana zamera tek tamo neke „estetske“ greške u koracima: osnova grafičkog rešenja plakata posle

Rascjep u DZVM

PREGOVARAČKI STOL – NUŽNOST

Bespoštedni rat bjesni na stranicama novina između Demokratske zajednice vojvodanskih Mađara, osnovane pred četiri godine, i Saveza vojvodanskih Mađara (SVM), koji je osnovan koncem lipnja od strane onih koji smatraju da su pretijesni okviri DZVM da bi interesi svih Mađara i njihovih institucija u Vojvodini došli do izražaja.

Duboke nesuglasice koje su se nagomilavale unutar DZVM tijekom njezina četverogodišnjeg postojanja izbile su na površinu pred kraj ožujka ove godine, uoči prve izborne konferencije. Prvi znaci razdora pojavili su se u javnosti u vidu optužbi koje je predsjednik DZVM András Agoston sručio na svog dopredsjednika dr. Sándora Hódia, tvrdeći da nije položio račune o tome kako je utrošio značajna sredstva koja su putem njega dodijeljena Mađarima u Vojvodini od strane raznih fondacija iz Mađarske. Ubrzo se dalo uočiti da se, bez obzira na obvezu polaganja računa, radi o diskreditaciji političkih protivnika unutar DZVM, pa čak i MDF-a, vodeće partije u Mađarskoj koja je (iz)gubila na posljednjim izborima, i diskreditaciji sada već bivše mađarske vlade, koju je Agoston optužio da je razbio jedinstvo unutar DZVM.

Na izornoj skupštini DZVM, elementarnom snagom je izbilo nezadovoljstvo u svezi njena djelovanja. Kritičari njene politike i rada, među njima veliki broj osnivača DZVM, i delegati koji su na visokim funkcijama u općinskim samoupravama s odlučujućom mađarskom većinom, istaknuli su nesumnjive uspjehe koje je Demokratska zajednica vojvodanskih Mađara postigla kada je postala međunarodno priznati subjekt predstavljanja vojvodanskih Mađara. Istaknuli su također i to da je iluzorno sve nade polagati u ostvarenje maksimalnog zahtjeva, odnosno dobijanja trojne (personalne, kulturne i teritorijalne) autonomije.

U svakodnevnoj aktivnosti na području unutrašnje politike svim raspoloživim snagama, i koristeći sve mo-

dvodnevno uporno kontempliranje istog, počinje da liči na grb susedne, neprijateljske nam zemlje! To što je dotični praznik svojevremeno i nastao kao, najpre, intimna proslava završetka žetelačkih radova u okviru porodice, pa posle prerašao u crkvenu, pa kasnije crkveno-svetovnu proslavu upravo pripadnika naroda čije je Matice i dotični grb, malo se tiče vrednih i uvek budnih kalimera s ovih prostora. Istina, kada se bilo koji amblem, simbol ili grafika proučava tako dugotrajno i od trougla lako nastaje krug.

Pozivati se na osnove lepog vaspitanja je u slučaju sirotih kalimera čista ludost: kosači, ratari na svoju najveću svetkovinu

gućnosti treba praktično djelovati na ostvarivanju manjinskih prava i autonomije, i to putem svih institucija vojvodanskih Mađara i njihovih samouprava, ali ne gubeći iz vida da se ovdje živi s drugim narodima. Međutim, po ocjeni nezadovoljnika, rukovodstvo DZVM ne djeluje u ovom pravcu kao demokratska interesna zajednica, nego, primjenjujući boljševičke metode, želi podrediti svojoj kontroli sve institucije vojvodanskih Mađara. Na taj način ućahurila se i suzila, te je postala partija.

András Agoston i njegovi istomišljenici, zahvaljujući raznim okolnostima koje proizilaze iz organizacionih priprema izborne konferencije, dobili su potporu dvotrećinskog broja delegata koji su glasanjem prihvatili čak i predsjednikovo izvješće o četverogodišnjem radu koje on nije ni iznio!? Nezadovoljni članovi DZVM su 18. lipnja osnovali SVM (Savez vojvodanskih Mađara) kao široku demokratsku integrativnu zajednicu svih onih Mađara i njihovih institucija koji smatraju potrebnim zajedničko djelovanje na ostvarivanju vlastitih interesa, te ponudili DZVM-u ne samo da djeluje u okviru novog saveza, nego da i dalje predstavlja političke interese vojvodanskih Mađara. DZVM je deklarativno prihvatila suradnju i sastanak delegacija ove dvije organizacije na tu temu, ali naknadno traži da se SVM hitno izjasni o tome podržava li koncepciju DZVM o trojnoj autonomiji i o stvaranju škola na mađarskom jeziku? Pri tome je očigledna tendencija da se SVM deklasira kao interesna zajednica Mađara. Istodobno, počele su „čistke“ u organima DZVM: isključuju se iz njih članovi koji su sudjelovali u osnutku SVM, mada statut DZVM dozvoljava pripadnost drugim organizacijama, objavljuju se liste podobnih članova frakcija DZVM pri općinskim, republičkim i saveznim skupštinama i isključuju se iz frakcija oni koji su „zalu-tali“ u SVM.

Sve ovo se radi od strane DZVM u ime pluralizma u redovima vojvodanskih Mađara. Rukovodstvo SVM poručuje: umjesto prozivki, kritike i javnog obraćanja SVM-u putem predsjedničkih pisama Andrása Agostona, treba sjesti za pregovarački stol ukoliko se zaista želi raditi na dobrobit Mađara u Vojvodini

István Valihora

pozivaju pripadnike druge, prijateljske vere i nacije, dakle komšije, sugrađane, kolege, a ti isti kalimeri im gostoprimstvo uzvraćaju prisvajanjem istog praznika, a sada i pravom na kritiku grafičkih rešenja simbola.

Ipak, sve pohvale nosiocima dobrih namera za budnost i kritičnost, a za one kojima se ova kratkotrajna i nepredviđena omaška u uređivačkoj politici tog lista ne dopada, evo utehe: za očekivati je da će njihov sledeći potez biti predlog o zabrani igranja šaha na svim javnim i inim mestima.

Eugen Bačvanski

Nove knjige i časopisi

LIPE RIČI

Sekcija Društva hrvatskih književnika i Hrvatskoga centra PEN-a za proučavanje književnosti u hrvatskom iseljeništvu u Zagrebu, u svom novom glasilu „Korabljića“ (prinosi za povijest književnosti u Hrvata, godište II., 1994. br.2), obradovala nas je kratkim, ali lijepim izborom iz naše književnosti pod naslovom „Lipe riči – iz književnosti bunjevačkih Hrvata“. To je, u stvari, dopunjeno i s potrebnom stručnom aparaturom prošireno izdanje istoimene publikacije koja je pripravljena za Bunjevačko prelo u Baji 1992. godine.

Izbor „Lipi riči“ izvršio je književnik **Stjepan Sučić** tako što je u knjigu uvrstio 21 autora, podijelivši njihova djela u dvije skupine. U prvoj su, kraj usmenih narodnih pjesama, stihovi šesnaestorice pjesnika: Stjepana Bešina, Ante Evetovića Miroljuba, Ante Jakšića, Alekse Kokića, Jakova Kopilovića, Nikole Kujundžića, Lazara Merkovića, Milovana Mikovića, Jakova Orčića, Ivana Pančića, Petra Pekića, Ivana Petreša, Vojislava Sekelja, Ante Sekulića, Petka Vojnić Purčara, Stjepana Vujevića i Ante Zolnaića.

Prozni dio čine ulomci ili pripovjedne cjeline sedmorice autora: Marka Čovića, Mije Karagića, Alekse Kokića, Ivana Kujundžića, Ivana Petreša, Blaška Rajića i Petka Vojnić Purčara. Među narodnim pripovijetkama nalaze se i dvije koje je sakupio i obradio Balint Vujkov.

Proslov *Lipim ričima* napisao je književnik i književni historik **Ante Sekulić**. Na kraju: knjiga sadrži i kratke bio-bibliografske bilješke o pjesnicima i prozaistima zastupljenim u izboru, koji su rođeni, živjeli ili žive u Bačkoj ili južnoj Mađarskoj, odnosno u mjestima: Bački Aljmaš, Bački Brijeg, Bački Monoštor, Gara, Gornji sv. Ivan, Kačmar, Tavankut i Subotica.

(l. r.)

U štampi je:

„DUŽIJANCA '93“

Prvi broj Godišnjaka KUD-a „Bunjevačko kolo“ za 1993. godinu u cijelosti je posvećen „Dužijanci“. Nalazi se u štampi.

Tekstovi u ovom Godišnjaku, pored kratkog osvrtu na historijat svetkovanja Dužijance, tretiraju sam pojam, sadržaj i riječ „dužijanca“, prikazuju duhovne, kulturološke, etnografsko-folklorne i sportske aktivnosti priredene u sklopu kompleksne višetjedne svetkovine „Dužijanca '93“ sa 26 programa, koje je postalo svojevrsan izraz sveukupnih duhovnih i materijalnih vrijednosti koji je naš narod stvarao kroz svoju povijest na ovim panonskim prostorima.

Godišnjak je inače bogato ilustriran fotografijama s lica mjesta gdje su se odvijale priredbe „Dužijance '93“. Zatim likovnim prilazima akademskog slikara Ivana Balazevića, a priloženo je i više pjesama od nekoliko najistaknutijih pjesnika ovdašnjih Hrvata-Bunjevaca. Na kraju ove publikacije nalazi se kratka kronologija djelatnosti KUD „Bunjevačko kolo“ tijekom 1993. godine.

Naš književni leksikon

Ante Sekulić (Tavankut, 16. XI 1920), pjesnik, kritičar, profesor i znanstveni radnik. Pretežni dio svog radnog vijeka proživio u Hrvatskoj. Objavio tri zbirke pjesama: „Sin nizina (1941), Zvona bjeline (1946), Vijenac uspomena (1968). Od znanstvenih djela najznačajnija su mu: „Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca“ (1986), „Bački Bunjevci i Šokci“ i druga. Kako Geza Kikić kaže, rodno tle pjesnika je sraslo s čitavim njegovim bićem, najintimnije snuje s brazdama pod očima mjesecevih suza, stražari dušom mjesto sedam posećenih jablanova.

OKO SALAŠA

Voljenom stricu

Oko salaša
sedam jablanova.
Na straži.

Znam,
nemirno ih oko
tvoje
- traži.

Još se i danas
rado sjećam:
brižna ih nekoć
posadila ruka tvoja
uz kapje
dnevnog znoja.

Posjekli su drva.
S njima se izgubilo
- sve.

I tvoja misao:
posljednja i prva.

Ante Sekulić

Pedeseta obljetnica
progona Židova u dvije
subotičke revijeRUKOVET
4-5/1994.

U povodu pedesete obljetnice holokausta, druga ovogodišnja sveska subotičkog časopisa za književnost, umjetnost i društvena pitanja „Rukovet“, br. 4-5/1994., u obimu od deset tiskarskih araka nedavno utvrđenog velikog formata, u cijelosti je, i znalački, posvećena životu, radu, djelovanju, duhovnim aktivnostima i stvaralaštvu Židova u našem gradu.

Gotovo polovicu ove obimne sveske „Rukoveti“ zahvata „Kratak pregled istorije subotičkih Jevreja i njihovog doprinosa razvoju grada“ iz pera nekadašnjeg Subotičanina, inače beogradskog povjesničara i publiciste **Dušana Jelića**. Ovaj pregled prate tekstovi **dr. Emila Libmanna** „Znameniti subotički lekari – Jevreji u istoriji zdravstvene kulture Subotice od 1832. do 1944. godine“, zatim manja rasprava **Stevana Mačkovića** – „Jevreji i metaloprerađivačka industrija u Subotici 1918 – 1941“, te na kraju saopćenje **Mirka Grlice** „Promena jevrejskih prezimena u mađarska“.

Na preostalom dijelu „Rukoveti“ prezentirane su pjesme, pripovijetke, novele te drugi beletristički i publicistički tekstovi židovskih pisaca koji su ovdje radili ili neko vrijeme živjeli.

Broj je, inače, bogato ilustriran reprodukcijama grafika, slika, skulptura likovnih umjetnika židovskog podrijetla.

Duboko impresionira raznovrsnost i bogatstvo foto-dokumentacije.

ÜZENET
7-8/1994.

Časopis za književnost, umjetnost, kritiku i društvene znanosti na mađarskom jeziku „Üzenet“, koji također izlazi u Subotici pod naslovom „A holocaust ötvenedik évfordulója“ (Pedeseta obljetnica holokausta), objavljuje kraću verziju već spomenute studije **Dušana Jelića**, tekstove **Mirka Grlice** i **Stevana Mačkovića** u prijedovu na mađarski jezik.

Attila Pejin piše o antisemitizmu u Senti prije holokausta (od XVIII. stoljeća do 1918. godine). Poznati subotički pisac **Gábor Vajda** vodi veoma zanimljiv razgovor s klasikom mađarske književnosti **Györgyom Somlyóom** čiji je otac **Zoltán** svojedobno, uoči I. svjetskog rata, bio novinar ovdje u Subotici.

Sadržaj broja rese uspjele fotografije **Augustina Jurige**, snimljene u unutrašnjosti subotičke Sinagoge.

(l. r.)

Proizvodnja pšenice u 1993/94. godini na „Agrokombinatu – Subotica“

NEMA, NEMA...

Jesenias smo, zasnivajući proizvodnju pšenice, imali povoljne zemljišno-klimatske uslove, pošto je u predsetvenom mesecu spetemburu palo oko 100 mm vodenih taloga, što je omogućilo jednostavnu i kvalitetnu obradu zemljišta sa malim brojem prohoda mašina. Ostali uslovi bili su veoma nepovoljni za proizvođače, s obzirom na slabe proizvodne rezultate ratarstva u poslednje dve godine, kao posledica velikih suša. Ekonomsko okruženje je bilo izuzetno teško za poljoprivrednike, jer nije bilo novca (obezvređena inflacijom žetva u '93. godini), nedostajalo je rezervnih delova, goriva, mineralnih đubriva i dr. U traženju izlaza orijentisali smo se na kupovinu nafte od privatnih lica u zamenu za tovljenike sa naših farmi. U ovom poduhvatu obezbedili smo preko 100.000 litara nafte koliko nam je trebalo za kompletnu setvu 3000 ha pšenice.

Osvrt na neke agrotehničke elemente ovogodišnje proizvodnje pšenice:

1. Obrada zemljišta:

S obzirom na povoljan sadržaj vlage u zemljištu postojali su preduslovi za izvođenje tzv. redukovane obrade zemljišta kada se umesto oranja, parcela samo tanjirala teškim tanjiračama. Ranije smo ovu meru primenjivali samo na suncokretištima i sojištima, a ove godine prvi put i na kukuružištima. Ukupno je redukovana obrada primenjena na 50% površina. U toku vegetacije biljke su se podjednako razvijale na klasičnoj kao i redukovanoj obradi.

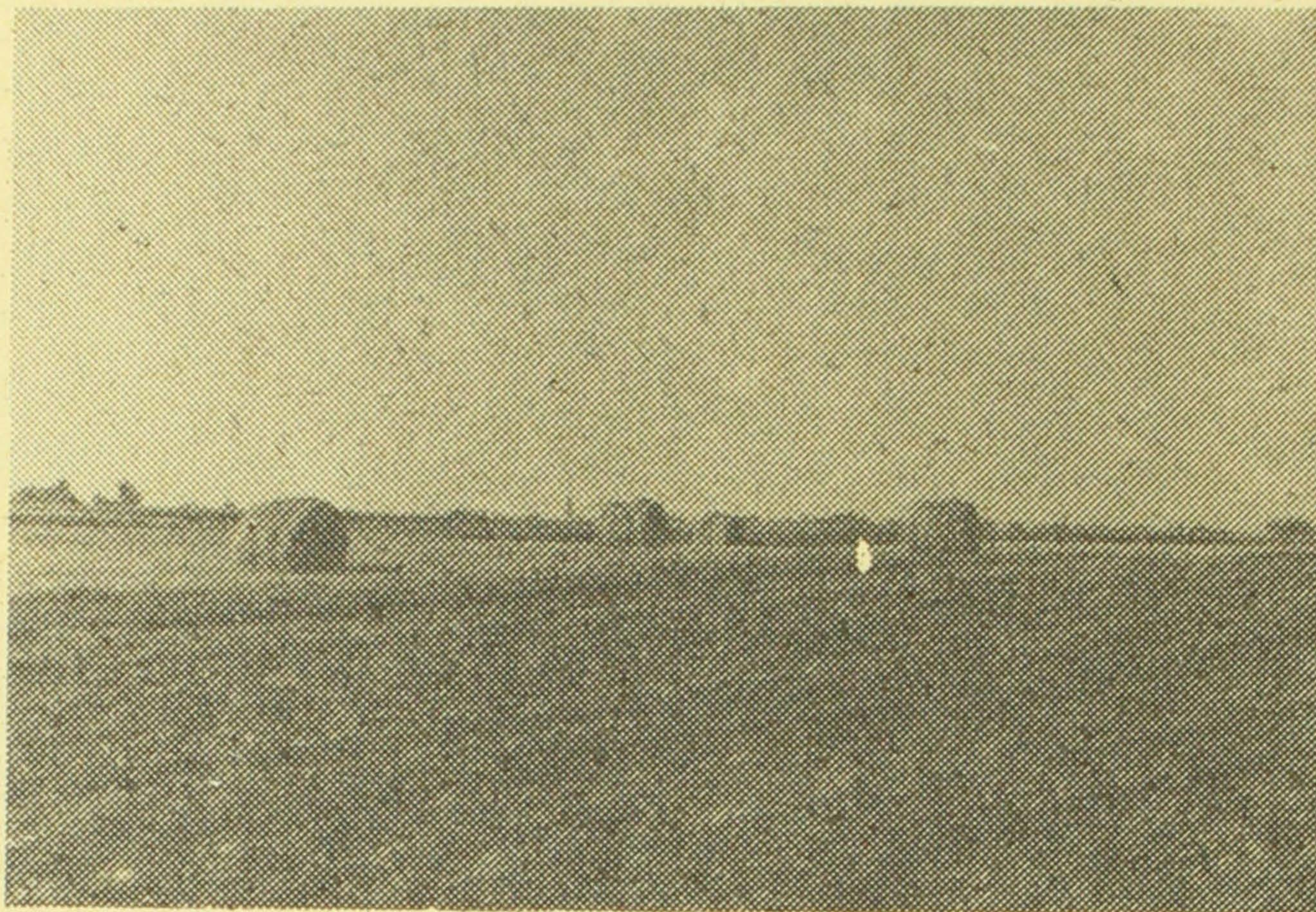
2. Predusevi:

Usled zakašnjenja u berbi kukuruza, mnoga kukuružišta namenjena setvi

pšenice morali smo zameniti strništima. Udeo monokulture pšenice je usled toga sa predviđenih 5 porastao na 25%. Međutim, i pored toga samo na jednoj parceli od 100 ha bilo je potrebno suzbijati žitni bauljar. Vodeći predusev je kao i obično i ove godine bio suncokret sa 35%.

3. Rokovi setve:

Ceneći moćni uticaj ovog elementa proizvodnje na visinu prinosa pšenice uz nepromenjena finansijska ulaganja, kon-

statujemo da smo ove godine oko 80% površina zasejali u oktobru, a 20% u novembru. Nažalost, veoma malo je posejano u prvih 20 dana oktobra, oko 25% površina. Gro površina (55%) posejano je u trećoj dekadi oktobra. Povoljni vremenski uslovi omogućili su brzo nicanje i zadovoljavajući početni razvoj biljaka. Zahlađenje sa snegom od 13.11. do 10.12. usporilo je nicanje biljaka na površinama novembarske setve. Relativno toplo i vlažno vreme u decembru omogućilo je potpuno nicanje na svim površinama. Zimski period nije imao štetnih posledica na stanje biljaka iako je bilo mrazeva do -15°C.

4. Đubrenje pšenice:

Na polovini površina primenjeno je jesenas predsetveno đubrenje formulacijom NPK 15:15:15 u dozi 150-170 kg/ha. U prolećnom delu vegetacije izvršeno je prihranjivanje na trećini površina pod pšenicom. Prihranjivanje je obavljeno na parcelama koje nisu jesenas đubrene. Nastojali smo što racionalnije iskoristiti nedovoljne količine mineralnih đubriva. U prihranjivanju korišćen je amonijum nitrat sa 34% azota u dozi od 120-130 kg/ha. Na oko 10% površina korišćena je osoka i na tim površinama pšenica je imala najbujniji razvoj. Nažalost, oko 450-500 ha površina imalo je prolećno vidne simptome nedostatka azota, ali đubriva nismo mogli obezbediti za iste.

5. Sortiment pšenice:

Naša nastojanja u pogledu sortimenta usmerena su na optimalnu zastupljenost sortimenta: po dužini vegetacije, otpornosti na bolesti i niske temperature, kao i na visinu prinosa i kvalitet zrna u našem podneblju. Proverene standardne sorte zauzimaju 60-70% površina kao što su „Balkan“, „Jugoslavija“, „Lasta“, „Evropa“ i dr. Umnožavanjem semena perspektivnih sorata proveravamo njihove vrednosti i proširivanje na veće površine. Od novijih sorti značajne površine zauzimaju „Proteinka“, „Pobeda“, „Danica“, „Evropa-90“, „NS-rana-5“ i dr.

Ovogodišnja žetva započela je 1. jula. Posle desetak tropskih dana, krajem juna, sa maksimalnim temperaturama oko 35°C, pšenica je prinudno sazrela. Procenjuje se da je ovim umanjen prinos zrna za oko 10-15% te da će prosečni prinos iznositi oko 4,5 t/ha, što potvrđuju rezultati sa požnjevenih površina. □

M. Ostrogonac, dipl.ing.

(autor je rukovodilac ratarstva u D. d. „Agrokombinat - Subotica“)

POČETAK PČELARSKÉ NOVE GODINE

Pčelarima je dobro poznato da nova pčelarska sezona počinje u kolovozu. To je i razumljivo, jer pčele radilice, izvedene iz jaja koje matica snese u ovom mesecu, održavaju zajednicu tijekom zime i daju osnovu za njen razvoj u narednoj godini.

Od aktivnosti pčelinje zajednice u ovom mesecu ovisi njena buduća jačina i produktivnost. Stoga je pčelareva intervencija veoma značajna, jer u kolovozu se rad zajednice na izvođenju legla znatno smanjuje. Matica snese tek četvrtinu jaja od količine snesene u lipnju, a polovicu od količine snese u srpnju. Da bi se zajednica održala u toku zime i bila sposobna za proljetni razvoj, potrebno je pčelama u kolovozu dati ono što im priroda uskraćuje – više hrane i njege.

* Nastojati da sve proizvodne zajednice dočekaju zimu sa oko 30.000 pčela. Da bi se to obezbijedilo, u drugoj polovici

kolovoza u košnicama treba biti 5 – 7 ramova legla.

* Za izvođenje legla neophodno je pored mlade matice, da postoji unos polena i nektara. U kolovozu se to može obezbijediti korišćenjem podsticajnih paša. U našim krajevima dobru pašu u ovo vrijeme obezbjeđuje *bijeli bosiljak* (*Stachys annua*), odnosno *čistac* kako ga mi nazivamo.

* Ako pčele nose polen, a malo nektara, matica se može na intenzivno leženje jajaj podstaći prihranjivanjem – šećernom otopinom u omjeru (1:1). Otopina se daje u količini 3-4 dl. svakog dana ili svakog drugog, ili pak 8 dl. do 1 litre svaka 3-4 dana u toku 30-40 dana (kolovoz-rujan) dok je vrijeme toplo.

* Sad je još vrijeme za posljednju izmjenu starih i loših matice i spajanje slabih zajednica, a prije svega za korjenit zahvat protiv varoaze.

* S obzirom na visoke temperature, na pčelinjaku se stalno treba nalaziti higijensko pojiilo sa svježom vodom.

* Ako u košnicama nije obezbijedeno dovoljno hrane za zimnicu, onda to treba učiniti sada. Pčele svaki drugi dan treba prihraniti šećernom otopinom (1:1) u onoj količini, koliko u toku noći pčele mogu prenijeti iz hranilice u saće, od jedne do pet litara, ovisno od snage zajednice.

* Iz košnice povaditi dotrajalo, crno i oštećeno saće, kao i saće s trutovskim leglom.

* Prilikom selektiranja ramova, s košnica i ramova treba pokupti propolis. Samo jakim zajednicama ostaviti treći nastavak. Srednje jake zajednice svesti na dva nastavka, a slabije na jedan. Slabe zajednice je najbolje spojiti.

* Zdravstvenom stanju treba posvetiti punu pažnju. Ako se posumnja na neku bolest pčela ili legla, potrebno je odmah poslati uzorke na pregled. Po dobijanju nalaza, treba poduzeti odgovarajuće liječenje.

* Posebno se skreće pažnja pčelarima, da dobro provjere je li leglo zdravo, jer u ovoj doba se pojavljuje američka kuga legla.

Ante Zomborčević